

ACC. N:R M. 15986:1-6.

Landskap: Skåne Upptecknare: Erik Månsson, Glimåkra
Härad: Ögönge Berättare: Gunnar Gustafsson, "
Socken: Glimåkra Berättarens yrke: f.d. lantbrukare
Uppteckningsår: 1963 Född år 1888 i inpl. till Hjelstorp, Glimåkra sn.
vid 6 års ålder; år 1894

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Skogsskötsel (enskilda skogar) s. 1-6.

LuF 122

5/7-63

Skriv endast på denna sida.

Bif. M. 15986.

Julk. 9/7-63

Besv. 6/8-63.

Folklivsarkivet!
Furugatan 8 Lund.

Sedan jag inlämnade svaret
på frågelistan nr 122 om skogsvård
har jag i Lunds Vekoblad av år 1877
24 och 27 febr. funnit en intressant artikel
av dåvarande lektorn i Lund Per Wolken
levdij från Glimåkra, belysande
just de frågor, som berörs i listan.

önskar ni göra en avskrift

" " " ett samman

drag enligt frågelistan

eller har ni detta källmaterial
redan till hands?

Högskoleingenjör

Erik Månsson

Glimåkra

Uppgiftslämnaren är en gammal pensionerad lantbrukare och skogsägare, som år 1918 fick 2:dra pris i skogsvård genom länsjägmästare af Petersén och 1923 föststa pris för länet i föredömligt småbruk genom konsulent Brodlessen.

Skogsskötsel/enskilda skogar/.

Egendomen belägen i Kjelstorp, Glimåkra socken Göinge Härad. Omfattar 65 har, 10 har odlad jord, 5 har betesjord och resten skogsmark. Han tillträdde bruket år 1907.

Inställningen till skogsskötseln var då ännu ytterligt gammalmodig, oaktat socknen sedan gammalt var känd för sin trähemslöjd och sina otaliga "savmöller" vid vattendragen. Man betade skogen och överallt fanns färska sår efter svedjebruk, som sista gången omtalas från 1885. Sömliga va ytterligt rädda om skogen t.ex. en gård med gammal storskog, där knappt ett träd fällt in till våra dagar eller komplett oförstående för rationell skötsel t.ex. Stora Björkerödsgården där man totalt skövlade ner allt användbart, trots den ägdes av ett stort stenbolag. Framförallt var man känslig för all inblandning i skötseln från myndigheters sida som t.ex. skogsvårdsstyrelsen på bud om plantering efter hygge. Denna avvisande hållning bröts emellertid när man fick planter gratis för gammal kalmark och fri planteringshjälp genom de nytillsatta läns-skogvaktarnas försorg, som för vårt vidkommande blev i slutet av 2:dra årtiondet. I början av seklet började upplysningsföredrag om skogen ordnas ofta i samarbete med lantbruksomvårdnaden. Så till ex. avskaffades skogsbetningen verksamt när lantbrukskonsulenten förklarade att skogsbetet var av ringa värde för boskapen på grund av naturbetets ringa näringsvärde jämfört med gödslade beten. Överallt gjorde man sig skyldig till överavverkning, varvid man högg ner de bästa träden och lämnade krattet kvar.

Skogsodling.

Den första skogsodlingen, planteringen, skedde i Kjelstorp år 1907 och efter 1910 blev det alltmera allmänt med plantering efter hygge, ofta under medverkan av skolbarn och agitation genom skolorna. Skogsbetningen slutad i Kjelstorp år 1915 och inom ett årtiende därefter var den praktisk taget slut i socknen. Samtidigt

samtidigt

blev det vanligt med yrkesmässig utstämpling genom skogvaktarna. Skogsplanteringen skedde med hjälp av en bredbladig hacka med pik på nacken. Med bladet högg man upp en yta i markväxtskiktet och med piken gjorde man planteringshållet., där nedsattes den blötade plantan och marken skulle så hårt tilltrampas, att plantans satt kvar om sakta drog i den. Hackorna tillhandahölls gratis för ett lag på ungefär sju stycken i allmänhet under ledning åtminstone första dagen av skogvaktaren. Till en början skulle plantorna sättas tätt på trekvarts meters avstånd men alltmera började man öka på avståndet upp till två och tre meter. Plantörerna fick nega lära sig att förflytta sig rätlinjigt genom den här ofta ytterst oländiga marken. Ibland gjordes försök med sådd. inom socknen fanns nämligen sedan 1910 en fröklämningsanstalt men resultatet blev dåligt på grund av den snärjiga markvegetationen som kvävde de små plantorna.

Avverkningsvanor.

Kjelstorpsgården fick 1907 första gången hjälp med utstämpling och före andra årtiendets slut hörde sådant till vanligheten. Skogsvårdsstyrelsen kom med detta initiativ. På trettio-talet riskerade man avverkningsförbud om man inte anlätade sakkunnig hjälp till saluavverkningens utstämpling. Stämplingen utfördes i två exemplar dels på roten, dels i brösthöjd för kontrollens skull. Senare nöjde man sig med stämpeln i brösthöjd. För husbehovshuggningen utför i regel skogsägaren fortfarande stämplingen själv. Han har också lärt sig en del genom de ofta anordnade skogsdagarnas instruktionskurser. Numera anses det allmänt ekonomiskt oriktigt att spara mogen skog och genom i socknen anlagda provytor har man tillgång till studiematerial för gallring, upprepning och utdikning. Utstämplingen skedde med en yxa med piknacke. Med yxbladet höggs ett lock i barken och med en i piken ingraverad krona hamrades märket in. Avverkningen har här först skett genom utgallring, som skulle ske vart femte år. Så småningom har man

har man

här ofta kommit fram till en sorts trakthuggning i senare tider även på de små arealerna.. På detta sätt underlättar man arbetet och den jämna tillväxten. Man har här blivit allt mera intresserad av skogs-skötseln, fackmän ha påvisat en bättre räntabilitet än på de små steniga och svårarbetade små åkrelapparna och det är vanligt att se gamla åkrar skogsplanterade. av de yngre målmedvetna bönderna. Husbehovsavverkningen har ökat genom värmelednings metodens utveckling men med den jämna avyttringen av skogsprodukter, som så småningom skett dels genom ett glasbruk på platsen dels genom nyanlagda trä-massefabriker i omnejden har räntabiliteten blivit så stor att en och annan bonde funderar på att övergå till oljeeldning. Endast en skogsägande bonde i socknen är känd för oljeeldning. 1902 efter den stora julstormen, då så mycken skog fälldes har avytt ring till trämassefabriker tagit fart. Förr skedde avverkningen ofta som stöd för för en tillfällig jordbruksförbättring eller maskinköp numera sker den mera alltmänt som en rationell bruksform. Avverkningar na ske numera årligt och regelbundet mera än förr. Ända fram till sista världskrigets slut var brännvedsavverkningen mest uppmärksammas. Det var huvudsakligen björk, bok och avenbok, som raskt brukade fylla bortglömda avverkningsluckor. Det blev en ständigt ökad konsumtion i och med värmepannornas användning och myndigheternas medvetna gynnande av vedeldning i den stora kommunala förbrukningen. Det har blivit en radikal ändring i detta de senaste tio åren då oljeeldningen trängt igenom och till och med skogsägarna själva fundera på att installera oljeaggregat i sina gårdar. Den första oljeeldade bondgårdsuppvärmningen har Olof Åkesson i Högsmå installerat 1962. Orsaken till denna utveckling torde kunna spåras till den ekonomiskt gynnsamma leveransen av lövträdsspillved till det i Broby år 1954 anlagda stora pappersmassebruket. I våra dagar kan knappast brännved uppböras utan beställning.

beställning .

Braännveden levererades intill år 1921 i famnar. Därefter har meteruppläggningsen blivit norm. Stockarna av barrträd uppsågas än i dag med gammalt mått 6 eller 7 alnar. och massaved i 8 fot och 12 fot. Avverkningen skedde till för några år sen med handsåg men yrkesavverkare använda numera motorsåg. Inom socknen har domänstyrelsen stora skogar, som leda utvecklingen på skogsvården genom sitt exempel även för den enskilda skogsvården. Stockarna köras av gammalt fram med "hammeldon" ett slags typisk släde med ett par medar och ursprungligen tillverkad utan alla järnbeslag med en kraftig ekevidja som skakelkoppling sådana finnas dock inte numera utan hammelanerdringen har vanliga järnbeslag. Den är försedd med en underliganade järnkrok i vilken stockarna uppgillras med länkar och släpa med den fria ändan. För brännvedsframförslingen utrustas hammeldonet med "lädrar", som också släpa efter och äro försedda med stolpar för uppläggningsen av veden. På sommaren sker utsläpningen med "as" en triangelformad klamp på vilken stocken uppgillras. Den utomordentligt otillgängliga moränblockterrängen utesluter trakterkörning för detta ändamål. Men domänstyrelsen har alltmera börjat anlägga basvägar och lagerplan vid sina hyggen. numera gör också kommunen sitt till för bättre byavägar till gynnande av skogsbruket

Skogsbete.

Ar numera totalt försvunnet och anses även av bygdens folk för vanvård. Mellan 1915 och 1920 började skogsbetet avvecklas och på tjugotalet var det praktiskt taget slut. Orsaken var att det inte längre ansågs ekonomiskt för mjölkproduktionen, betet var dels kraftlöst" dels ansåg man att djuren motionerade bort näringstillskottet och i sista hand skadade skogen genom knoppätning. I stället har man i vissa fall försökt med inhägnade, konstgödslade välbelägna skogsglänter.

skogsläntor.Organisationer.

Här fanns sedan slutet av 1800-talet något som kallades för "skogsvårdsnämnden" speciellt för socknen.. Ingen vet var det sorterade, men troligen hörde till hushållningssällskapets sockenavdelning. Omkring 1915 kom emellertid skogsvårdsstyrelsens uppläggning med länsjägmästare och länssskogsvakare 1885 inköptes byarna Wesslarp och delvis Rolstorp av Domänstyrelsen som här bildade Wesslarps revir, i vilket också den gamla kronogården Hemlinge i västra fjärdingen numera ingår..Föredrag och skogsdagar började anordnas under första världskriget 1946 bildades Skogsägareföreningen som bland annat genast rationaliserade brännvedsförsäljningen "sa en nu får fara te Gärs härad es en vill ha redet bränne".

Tillägg.

Sagesmannen berättar att svedja brändes på Niklas Månssons gård i Åkarp 1894. Kjelstörps sista svedja brändes år 1889 I Nedanbäck brände Bodel Nilsson 1888. och slutligen var sagesmannen själv med och högg svedja på en enrisbacke hos Sven Johnsson i Knapstorp 1906.

Historia ur verkligheten.

Personerna:bonden Pehr Nilsson på Åkarp , som var en av de skogsägare, som inte nådes använda skogen annat än som ögonfägnad "Han hade hela sitt liv aldrig fällt ett träd på sin stera skog". Torparen och löskarlen Sven Svensson Vacker, Kämpa -Vacker, som hade fått sitt namn, när han som ung indelt soldat snyggade upp sig mera änvanligt den tiden. "Du ä nock lide höjféari", sas. "Nä inte höjféari , men ja vill va lite vacker" svarte soldaten Kämpe. Sen blev det "Kämpa-Vacker" för hans del livet igenom. En gång möttes de båda i det vackra skogsskiftet."Holia sa granner ske vi han här" yttrade Vacker förbindligt. "A, nue, nue, snörvlade Pehr Nilsson något förargad " da vall min sko nue tre ja". "Vesst, vesst, svarte Vacker, "men ja går här o trivs i den o du gör heller nåt aned mä den" för Vacker var alltid slagfärdig. Vacker hade

Vacker hade

en son, som ärvde namnet men knappast nåt annat om det inte skulle vara talförheten. Annars va han mest en kladd, som närmast inriktade sig på en ohämmad folkökning men gjorde knappast allvarliga ansatser att förverkliga några ideer om ett lyckligare felkhem. Han snidade käppar av ek och ene och gick omkring på alls marknader mä denna försäljning. Men nöjd och belåten var han med sitt bekymmersfria tillvaro och aldrig svarslös när nån ville komma åt honom. Barnen hans sprang mestadels vilt omkring i skogen och någon ordnad skolgång var inte allvarligt på tal. Skolläraren i Kjelsterp kom med förmaningar och Skolrådet med stort ess hotade med Lagens Hantlangare. "Tres neck", svarte Vacker, "men då sko doj ~~lära~~ lära lejsa säl osse i lagen där stå öd unga sko ha mad o kläan farn de kenna gå i skolan". Han va allri svarslös lik fadern och en gång kom själve prästen Behring dit upp i skogen för att tala till rätta. "Du ska äta ditt bröd i ditt anletes svett sa prästen och tänkte just knäcka Vacker mä hans skötesynd". "Da sånt du sie", sa Vacker vänligt "men da står esse nån stans Gack du o gör sammalunda." Men då blev prästen flat och han sa sen: "Da va en underlig filur den kan ingen prata mä." Men Vackers va ett skötsamt om än inte arbetsamt folk i alla andra avseenden nyktert och gladlynt i all fattigdomen. En flicka tjänte hos bonen Lars på Åkarp och denna berömde henne för Vacker med orden: "Doktia grebbe du ha, men ho ä bara å så dåli ras". "Mädä", sa Vacker, "kanse ja skolle komma mä min tjäring te de."

x från äldre tid berättas om att socheborna för
sina sorgdagarna i kristianstad med "fjöl"
upp sågade samma Galna-bröder, som såldes
efter dussinräkning. Sagesmannen kunde inte
lämna besked därifrån.